

СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА ПОВЕДІНКА ДОМОГОСПОДАРСТВ

©2018 ІВАНОВ Р. В.

УДК 330.42

Іванов Р. В. Сутність, функції та економічна поведінка домогосподарств

Основною метою роботи є уточнення положень, що стосуються сутності, функцій і економічної поведінки домогосподарств. Дослідження проводилося з урахуванням соціальної й економічної складових досліджуваного інституту, який одночасно може бути й економічним агентом, і інституціональною одиницею соціальної організації суспільства. Запропоновано виробничу та споживчу функції домогосподарств уважати базовими (первинними), виконання яких спрямовано, перш за все, на забезпечення життєдіяльності, а осядну й репродуктивну функції – похідними (вторинними) і спрямованими як на формування умов економічної безпеки, так і на збереження (відтворення) і розвиток такого фактора виробництва, як праця. Безліч основних економічних функцій домогосподарств була доповнена когнітивно-рефлексивною й інформаційно-комунікаційною, функціонал яких не тільки забезпечує процес пошуку оптимальної стратегії економічної поведінки з метою забезпечення умов економічної безпеки, але і є інструментом опосередкованого впливу на економічну поведінку домогосподарств із боку держави.

Ключові слова: економічна поведінка, домогосподарство, домашнє господарство, функції домогосподарств, когнітивність, рефлексивність.

Рис.: 3. **Бібл.:** 14.

Іванов Роман Вячеславович – кандидат фізико-математичних наук, доцент, завідувач кафедри економічної кібернетики, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: ivanov.r@ef.dnulive.dp.ua

УДК 330.42

UDC 330.42

Іванов Р. В. Сущность, функции и экономическое поведение домохозяйств

Основной целью работы является уточнение положений, касающихся сущности, функций и экономического поведения домохозяйств. Исследование проводилось с учетом социальной и экономической составляющих исследуемого института, который одновременно может быть и экономическим агентом, и институциональной единицей социальной организации общества. Предложено производственную и потребительскую функции домохозяйств считать базовыми (первичными), выполнение которых направлено, в первую очередь, на обеспечение жизнедеятельности, а сберегательную и репродуктивную функции – производными (вторичными) и направленными как на формирование условий экономической безопасности, так и на сохранение (воспроизводство) и развитие такого фактора производства, как труд. Множество основных экономических функций домохозяйств было дополнено когнитивно-рефлексивной и информационно-коммуникационной, функционал которых не только обеспечивает процесс поиска оптимальной стратегии экономического поведения с целью обеспечения условий экономической безопасности, но и является инструментом опосредованного влияния на экономическое поведение домохозяйств со стороны государства.

Ключевые слова: экономическое поведение, домохозяйство, домашнее хозяйство, функции домохозяйств, когнитивность, рефлексивность.

Рис.: 3. **Библ.:** 14.

Іванов Роман Вячеславович – кандидат физико-математических наук, доцент, заведующий кафедрой экономической кибернетики, Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара (пр. Гагарина, 72, Днепр, 49000, Украина)

E-mail: ivanov.r@ef.dnulive.dp.ua

Ivanov R. V. The Essence, Functions and Economic Behavior of Households

The main aim of the publication is clarifying the provisions concerning the essence, functions, and economic behavior of households. The research was carried out taking into consideration the social and economic components of the studied institution, which can be both an economic agent and an institutional unit of the social organization of society. The production and consumer functions of households are suggested to be considered the basic (primary), performance of which is directed, first of all, to the provision of life activity, and the savings and reproductive functions – the derivative (secondary), which are directed at both the formation of conditions of economic security and the preservation (reproduction) along with development of such factor of production as labor. The number of the main economic functions of households has been supplemented by the cognitive-reflective and information-communication ones, the functional of which not only provides the process of finding the optimal strategy of economic behavior with the purpose of ensuring conditions of economic security, but also is an instrument of indirect influence on the economic behavior of households by the State.

Keywords: economic behavior, household, household functions, cognition, reflexivity.

Fig.: 3. **Bibl.:** 14.

Ivanov Roman V. – PhD (Physics and Mathematics), Associate Professor, Head of the Department of Economic Cybernetics, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49000, Ukraine)

E-mail: ivanov.r@ef.dnulive.dp.ua

Дуалістична природа домогосподарства, яке, з одного боку, є соціальним явищем, а з іншого – одним із важливих суб'єктів економічної діяльності, ускладнення економічних процесів, наповнення новим змістом інституцій, що склалися історично, та багато інших факторів стають поштовхом до активізації досліджень у царині домашніх господарств, зокрема переосмислення та вдосконалення понятійно-категорійно-термінологічного апарату, який спирається на тривалу історію розвитку економічної науки, трансформацію наукових поглядів в інших сферах знань, зміну парадигми наукового мислення, комплексне бачення, сформоване філософією,

політичною економією, економічною теорією, соціологією, статистикою та ін.

Питанням визначення сутності, функцій домогосподарств та їх економічної поведінки присвячено роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів: Є. Анімиці, Л. Батюк, І. Бондаренко, Ю. Воробйова, В. Ворошило, В. Гірник, В. Гнеушевої, С. Гончарової, В. Жеребіна, Н. Іванової, Т. Кізіми, О. Ковалюк, Н. Можайкіної, М. Попова, Н. Шибаєвої та ін. Однак і досі в літературі немає єдиного розуміння сутності та чіткої класифікації функцій та форм економічної поведінки домогосподарств.

Метою представленої роботи є уточнення окремих положень щодо сутності, функцій та економічної поведінки домогосподарств з урахуванням їх інституціональної природи.

Аля диференціації соціальної та економічної складових досліджуваного в статті інституту, який може бути одночасно економічним агентом та інституціональною одиницею соціальної організації суспільства, часто застосовують окремо терміни «домогосподарство» та «домашнє господарство».

Не намагаючись перелічити все розмаїття наявних тлумачень терміна «домогосподарство», погодимось з тим, що домогосподарство – це одне з базових понять соціально-економічних досліджень, яке використовується для позначення вільно створеного співтовариства осіб (мінімальна кількість дорівнює одиниці), яке веде сумісну діяльність з відтворення безпосередніх умов проживання та розподілу результатів сумісного господарювання [1].

Схоже визначення пропонується в дослідженні [2], в якому воно трактується як соціально-економічне об'єднання, до складу якого входить як одна особа, так і добровільне об'єднання кількох осіб, які можуть перебувати в родинних стосунках або не перебувати в них, з метою підтримки соціально-економічного статусу, розширення своїх індивідуальних можливостей, задоволення матеріальних і нематеріальних потреб.

У такому контексті можна сказати, що домогосподарство є малою соціальною групою. Проте обернене включення не виконується, якщо учасники малої соціальної групи не пов'язані спільним господарством.

Погодимось і з тим, що між термінами «родина» і «домогосподарство» також не можна завжди ставити знак еквівалентності. При цьому, якщо уся родина мешкає спільно, то саме з її членів утворюється домогосподарство, а у випадку, коли частини родини мешкають окремо, то вони є складовими різних домогосподарств.

Автори [1] наголошують, що інститут родини та інститут домогосподарства є спорідненими, але не однаковими суспільними структурами. Адже актори родинних відносин у процесі створення родинних цінностей орієнтуються один на одного, а інститут домогосподарства формується під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

На відміну від домогосподарства поняття «домашнє господарство» повністю узгоджується з поняттям «господарство», яке ведеться однією особою або групою осіб, що мешкають разом та мають спільний бюджет [3].

У дослідженні [4] «домашнє господарство», крім інших спільних з «домогосподарством» ознак, трактується як господарська одиниця, яка забезпечує економіку ресурсами та використовує отримані за них кошти для придбання товарів та послуг для задоволення матеріальних потреб.

Водночас у роботі [5] «домашнє господарство» класифікується як сфера зайнятості членів родини, в якій вони власною працею забезпечують особисті потреби.

Зупинимось на тому, що «домашнє господарство» – це економічна одиниця, яка забезпечує створення та відтворення людського капіталу, самостійно приймає рішення на різних ринках, є власником і постачальником факторів виробництва та намагається максимізувати задоволення власних потреб.

Можна стверджувати, що тип, місце та роль домашнього господарства в економіці зумовлена його функціями, серед яких основними є: відтворювальна, виробнича, споживча та заощаджувальна. Але в окремих випадках, з метою врахування особливостей соціально-економічного середовища, доцільним є уточнення наведеного переліку шляхом введення нових елементів або шляхом трансформації традиційних форм виділених функцій [6].

Так, деякі автори, серед яких виділимо Т. Кізіму [7] і В. Гнеушеву [8], до основних макроекономічних функцій домашніх господарств відносять функцію постачання факторів виробництва. Але, на нашу думку, базову виробничу функцію слід розглядати як зовнішню, у випадках представлення домогосподарством на ринок ресурсів власних факторів виробництва, та внутрішню, коли мова йде про господарсько-побутову діяльність.

При цьому зовнішня виробнича функція може мати пасивний характер, зокрема у формі виконання умов угоди найму робочої сили, та активний – під час індивідуально-трудова та приватнопідприємницької діяльності, індивідуально-сімейної торгівлі, фермерства, підсобного господарства та ін. [6], що дозволяє домогосподарству отримати дохід у натуральній та (або) грошовій формі.

Споживча функція домашнього господарства на мікрорівні (внутрішня споживча функція) спрямована, передусім, на задоволення власних потреб домогосподарства забезпечення життєдіяльності, а виконання зовнішньої споживчої функції (макрорівень) є необхідною умовою функціонування ринкового механізму, адже домогосподарства є основними споживачами валового національного продукту.

Тісно пов'язаною зі споживчою є заощаджувальна функція, дослідження якої дозволило М. Попову [9] виділити низку мотивів створення заощаджень домашніми господарствами: задоволення потреб, витрати на які виходять за межі коштів, які залишаються після задоволення поточних потреб; створення грошових резервів; забезпечення майбутнього дітей; бажання зберегти звичний рівень та структуру споживання після виходу на пенсію.

Водночас заощадження домогосподарств є джерелом реалізації інвестиційного продукту, що мотивує окремих дослідників [10] виділяти інвестиційну

функцію або синтезувати ощадно-інвестиційну функцію домогосподарств [2].

Але в представленому дослідженні відповідні функціональні прояви домогосподарств будемо класифікувати як зовнішню ощадну функцію.

Своєю чергою, споживча функція безпосередньо, а заощаджувальна функція, на нашу думку, опосередковано забезпечують виконання ще однієї функції домогосподарства – відтворювальної. Адже саме на рівні домогосподарства формується людський капітал (здійснюються інвестиції у професійний потенціал на мікрорівні та соціальний потенціал суспільства – на макрорівні) [6].

С. Гончарова та І. Буряк у своєму дослідженні [2] вводять різновид виробничої функції – організаційну, виконання якої, на їх думку, забезпечує підвищення ефективності приватнопідприємницької та аналогічних форм діяльності, та функцію обов’язкових платежів (податки, збори та мито).

Але, на нашу думку, зазначені функції відокремлені штучно. Адже організаційна функція є функцією менеджменту та притаманна діяльності фірми, а запропонована функція обов’язкових платежів спрямована, на думку авторів [2], на обслуговування окремих елементів виробничої та споживчої функцій.

Отже, за аналогією з ієрархію людських потреб за А. Маслоу, можна припустити, що виробничу та споживчу функції домашніх господарств слід вважати базовими (первинними) функціями, виконання яких спрямоване, насамперед, на забезпечення життєдіяльності домогосподарства, а заощаджувальна та відтворювальна функції є похідними (вторинними) і спрямовані на як на формування умов економічної безпеки, так і на збереження (відтворення) та розвиток такого фактора виробництва, як праця.

Таким чином, з огляду на мікро- та макроекономічні особливості домашнього господарства, пропонуємо класифікацію його основних функцій, представлену на *рис. 1*.

Структуру руху ресурсів усередині домашнього господарства при виконанні ним основних функцій представлено на *рис. 2*. При цьому функціональна структура конкретних домогосподарств тісно пов’язана як з рівнем політичного, соціального та економічного розвитку країни в цілому та регіону зокрема, так і з комбінаторними формами їх економічної поведінки.

Адже економічна поведінка домогосподарств традиційно вивчається з огляду саме на виробничу,

БАЗОВИЙ (ПЕРВИННИЙ) РІВЕНЬ	
Виробнича функція	
Зовнішня виробнича функція (передача власних факторів виробництва на ринок ресурсів)	Внутрішня виробнича функція (господарсько-побутова діяльність)
Споживча функція	
Зовнішня споживча функція (споживання валового національного продукту)	Внутрішня споживча функція (забезпечення життєдіяльності)
ПОХІДНИЙ (ВТОРИННИЙ) РІВЕНЬ	
Заощаджувальна функція	
Зовнішня заощаджувальна функція (джерело інвестиційних ресурсів)	Внутрішня заощаджувальна функція (формування резервів задоволення потреб)
Відтворювальна функція	
Зовнішня відтворювальна функція (формування професійного та соціального капіталу суспільства)	Внутрішня відтворювальна функція (формування власного людського капіталу)

Рис. 1. Основні функції домашнього господарства

Джерело: авторська розробка.

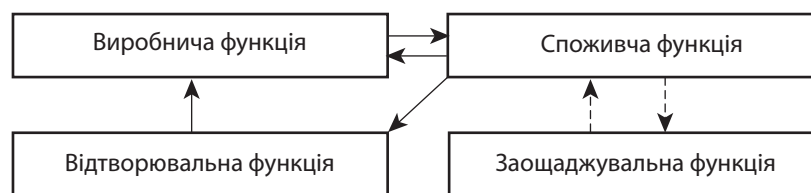

Рис. 2. Структура руху ресурсів усередині домашнього господарства

Джерело: авторська розробка.

споживчу та інвестиційно-заощаджувальну функції домашніх господарств і пов'язана з діями, діяльністю в економічному середовищі, з проблемою вибору. Економічній поведінці притаманні атрибути категорії «поведінка» взагалі, і якщо поведінка – це сукупність дій як реакція на зовнішнє середовище, то економічна поведінка – це сукупність цілеспрямованих дій економічного агента, орієнтованих на реалізацію певної моделі господарської активності [11].

Так, Н. Покровська трактує раціональність економічної поведінки як намагання контролювати ресурси та, відповідно, мінімізувати витрати та намагання досягти поставлених індивідом або їх групою цілей [12], а М. Вебер називає економічною дією (поведінкою) цивілізований (мирний) спосіб контролю над ресурсами з боку суб'єкта, який, здійснюючи його, суб'єктивно та свідомо орієнтується на міркування вигоди.

Узагальнюючи думки різних авторів, можна стверджувати, що процес формування економічної поведінки домогосподарства має суб'єктивний характер, адже залежить від особливостей певного соціально-економічного агента реалізувати власну (запозичену, успадковану та ін.) модель господарської активності, побудовану у формі унікальної (типової) комбінації функцій, наведених на рис. 1.

З огляду на інформаційний підхід поведінкою є сукупність реакцій системи на інформацію, що надходить ззовні, тому поведінка є способом адаптації системи до зовнішнього середовища [13] та забезпечується здатністю сприймати, зберігати та перетворювати інформацію, використовуючи її для самозбереження та пристосування до умов існування.

При цьому, економічна поведінка домогосподарства формується як у результаті рецепції, так і генерації інформації, що слід вважати підтвердженням існування в зазначеній соціально-економічній системі як когнітивної підсистеми, так і підсистеми рефлексії, яка «активується» під час прийняття економічним агентом управлінського рішення в ситуації взаємодії (обміну інформації) між агентами, пов'язаними горизонтальними або вертикальними зв'язками.

Суттєва відмінність рефлексії як характеристики, притаманної окремому домогосподарству, полягає в її континуальності, у той час як сама природа когнітивності передбачає змінюваність. Водночас саме рефлексія, як підсистема регулювання прийняття рішення, не тільки об'єднує інші підсистеми регулювання, але й забезпечує їх узгодженість. Цей факт, на нашу думку, є поясненням процесу прийняття ірраціональних рішень на підставі раціональної інформації. Крім того, когнітивна та рефлексивна підсистеми безпосередньо впливають на формування правил і норм економічної поведінки домогосподарства і механізмів їх поведінки, що узгоджується з концепцією інституціоналізму.

Необхідність (бажання) задоволення власних потреб і нормального функціонування домогосподарства відповідає спрямованості «на себе», що характеризує відповідний процес як базисний (первинний). Отже діяльність, що забезпечує його протікання та яку пропонуємо називати когнітивно-рефлексивною функцією домогосподарства, також є базовою (первинною).

Водночас О. Кобяк наголошує [14], що економічна поведінка є інтегральною компонентою діяльності індивіда, яка відображає зовнішню направленість його активності.

Можна стверджувати, що намагання домогосподарства досягти власного соціально-економічного розвитку передбачає наявність багаторівневої системи взаємодії, зокрема інформаційної, як усередині домогосподарства, так і спрямованої на зовнішнє середовище («від себе»), що дозволяє стабілізувати власне соціально-економічне становище в умовах активної протидії екзогенним факторам або адаптації до них. Наявність такого виду взаємодії базується на результатах виконання базових (вторинних) функцій домогосподарства, що дозволяє класифікувати відповідну діяльність як похідну (вторинну).

Отже, з огляду на соціально-економічну природу категорії домогосподарства та процес формування стратегій їх економічної поведінки, функції домогосподарств, представлені на рис. 1, пропонуємо називати основними та вважаємо за доцільне доповнити їх перелік додатковими функціями, окремі характеристики яких наведено на рис. 3.

Відзначимо, що виконання запропонованих функцій спрямоване, перш за все, на підтримку та ефективне виконання функцій економічних (основних), результатом чого є побудова оптимальної, з точки зору домогосподарства, структури інформаційних та матеріальних потоків як результату відповідної стратегії економічної поведінки.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що саме інституціональні особливості конкретного «домогосподарства» як соціального утворення, які формуються під впливом ендегенних і екзогенних факторів у результаті виконання функцій, наведених на рис. 3, безпосередньо впливають на визначення структури руху матеріальних ресурсів у процесі виконання основних функцій (див. рис. 1, рис. 2) «домашнім господарством» як економічним суб'єктом.

При цьому наявність когнітивно-рефлексивного та інформаційно-комунікаційного функціоналу домогосподарств не лише забезпечує процес пошуку оптимальної стратегії економічної поведінки з метою створення умов їх економічної безпеки, але й є інструментом опосередкованого впливу на економічну поведінку домогосподарства з боку держави.

БАЗОВИЙ (ПЕРВИННИЙ) РІВЕНЬ	
Когнітивно-рефлексивна функція	
Зовнішня когнітивно-рефлексивна функція (Пізнавальна здатність оцінювання зовнішнього середовища на предмет розвитку домогосподарства та генерація інноваційних осмислених рішень у конкурентному середовищі)	Внутрішня когнітивно-рефлексивна функція (Здатність формулювання понять та продуктивних стратегій рішення логістичних завдань та генерація їх в середовищі домогосподарства)
ПОХІДНИЙ (ВТОРИННИЙ) РІВЕНЬ	
Інформаційно-комунікативна функція	
Зовнішня інформаційно-комунікативна функція (Здатність створювати інформаційно-комунікативне зовнішнє середовище як продовження інформаційної структури домогосподарства та вміння донести до нього свою місію)	Внутрішня інформаційно-комунікативна функція (Здатність відтворити в інформаційній структурі домогосподарства інформаційно-комунікативні логістичні відношення процесів його формування і розвитку)

Рис. 3. Додаткові функції домогосподарств

Джерело: авторська розробка.

Так, зокрема, рефлексивне управління, на відміну від організації, не передбачає наявності прямих команд, вказівок, демонстрації шаблону поведінки, а полягає в передачі стимулів для виникнення певних рішень і трансляції мотивів прийняття рішень.

Напрямки подальших досліджень вбачаємо у врахуванні отриманих результатів для побудови адекватних економіко-математичних моделей економічної поведінки домогосподарств, застосування яких дозволить розробляти рекомендації щодо шляхів забезпечення економічної безпеки зазначених економічних агентів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аниміца Е. Г., Зуева К. А. Теоретическое осмысление сектора домашних хозяйств как самостоятельного института. *Известия УрГЭУ*. 2012. № 5. С. 16–21.
2. Гончарова С. Ю., Буряк І. В. Науково-методичні підходи щодо визначення сутності домогосподарства та його ролі в економіці. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. Вип. 4. С. 135–139.
3. Гирник В. Ю. Домашние хозяйства в современной экономической системе. *Сибирский торгово-экономический журнал*. 2011. № 12.
4. Жеребин В. М., Романов А. Н. Экономика домашних хозяйств. М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998. 231 с.
5. Радаев В. В. Человек в домашнем хозяйстве. *Социологические исследования*. 1997. № 4. С. 64–72.
6. Попов М. В. Сущность и функции домашних хозяйств в современной отечественной экономике. *Известия ВГПУ*. 2013. № 3. С. 81–84.
7. Кізима Т. Домогосподарство як елемент економічної системи: сутність, еволюція та функції в умовах ринку. *Вісник ТНЕУ*. 2008. № 3. С. 22–36.
8. Гнеушева В. О. Домогосподарство як суб'єкт фінансових відносин. *Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*. 2010. Вип. 34. С. 266–269.

9. Попов М. В., Синицына Л. М. Реализация сберегательной функции домохозяйства как фактор экономического роста. *Известия ВолгГТУ*. 2006. № 10. С. 31–37.

10. Рамський А. Ю. Інвестиційний потенціал домогосподарств. Київ: КНУТДТ, 2014. 352 с.

11. Федоров Е. А. Современные подходы к классификации и моделированию экономического поведения. *Вестник ВолГУ. Серия 3: Экономика. Экология*. 2014. № 4. С. 7–13.

12. Покровская Н. Н. Рациональность экономического поведения. *Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена*. 2007. Т. 9. № 46. С. 128–137.

13. Александрова М. А. Проблемы социального поведения и самореализации личности. URL: http://samlib.ru/m/marina_a_a/tesis.shtml

14. Кобяк О. В. Экономический человек. Минск: Право и экономика, 2006. 215 с.

REFERENCES

Aleksandrova, M. A. "Problemy sotsialnogo povedeniya i samorealizatsii lichnosti" [Problems of social behavior and self-realization of personality]. http://samlib.ru/m/marina_a_a/tesis.shtml

Animitsa, Ye. G., and Zuyeva, K. A. "Teoreticheskoye osmysleniye sektora domashnikh khozyaystv kak samostoyatel'nogo instituta" [Theoretical comprehension of the household sector as an independent institution]. *Izvestiya UrGEU*, no. 5 (2012): 16-21.

Fedorov, Ye. A. "Sovremennyye podkhody k klassifikatsii i modelirovaniyu ekonomicheskogo povedeniya" [Modern approaches to the classification and modeling of economic behavior]. *Vestnik VolGU. Ser. 3: Ekonomika. Ekologiya*, no. 4 (2014): 7-13.

Girnik, V. Yu. "Domashniye khozyaystva v sovremennoy ekonomicheskoy sisteme" [Households in the modern economic system]. *Sibirskiy torгово-ekonomicheskoy zhurnal*, no. 12 (2011).

Hneusheva, V. O. "Domohospodarstvo yak subiekt finansovykh vidnosyn" [Household as a subject of financial rela-

tions]. *Visnyk Dnipropetrovskoho natsionalnoho universytetu zaliznychnoho transportu imeni akademika V. Lazariana*, no. 34 (2010): 266-269.

Honcharova, S. Yu., and Buriak, I. V. "Naukovo-metodychni pidkhody shchodo vyznachennia sutnosti domohospodarstva ta yoho roli v ekonomitsi" [Scientific and methodological approaches to the definition of the nature of the household and its role in the economy]. *Visnyk ONU imeni I. I. Mechnykova*, no. 4 (2016): 135-139.

Kizyma, T. "Domohospodarstvo yak element ekonomichnoi systemy: sutnist, evoliutsiia ta funktsii v umovakh rynku" [Household as an element of the economic system: essence, evolution and functions in market conditions]. *Visnyk TNEU*, no. 3 (2008): 22-36.

Kobyak, O. V. *Ekonomicheskii chelovek* [An economical man]. Minsk: Pravo i ekonomika, 2006.

Pokrovskaya, N. N. "Ratsionalnost ekonomicheskogo povedeniya" [Rationality of economic behavior]. *Izvestiya Rossiy-*

skogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A. I. Gertsena. Vol. 9, no. 46 (2007): 128-137.

Popov, M. V. "Sushchnost i funktsii domashnikh khozyaystv v sovremennoy otechestvennoy ekonomike" [The essence and functions of households in the modern domestic economy]. *Izvestiya VGPU*, no. 3 (2013): 81-84.

Popov, M. V., and Sinitsyna, L. M. "Realizatsiya sberegatel'noy funktsii domokhozyaystva kak faktor ekonomicheskogo rosta" [Realization of the savings function of the household as a factor of economic growth]. *Izvestiya VolgGTU*, no. 10 (2006): 31-37.

Radayev, V. V. "Chelovek v domashnem khozyaystve" [Man in the household]. *Sotsiologicheskiye issledovaniya*, no. 4 (1997): 64-72.

Ramskiy, A. Yu. *Investytsiyniy potentsial domohospodarstv* [Investment potential of households]. Kyiv: KNUTDT, 2014.

Zherebin, V. M., and Romanov, A. N. *Ekonomika domashnikh khozyaystv* [Economics of households]. Moscow: Finansy; YuNITI, 1998.